

Navn: Miranda Grove Sørensen

Fødselsdato:

Skole: Frederiksborg Gymnasium og HF

Fag: Studieretningsprojekt, Samlet vurd. (6647--Gym
bekend,)

Dato for prøveafleggelse: 03-04-2020

Studieretningsprojekt 2019/20

Frederiksborg
Gymnasium og HF

Elev id: 3i 16

Elev: Miranda Grove Sørensen

Fag:	Vejleder:
Samfundsfag A	Rikke Werther Hansen Tlf.: 6145 5533 Email: h.werther@fbg.dk
Dansk A	Henriette Mørkeberg Trier Tlf.: 2754 3334 Email: h.morkeberg@fbg.dk
Område:	
Opgaveformulering:	
Du skal redegøre for udviklingen i den danske udenrigs- og sikkerhedspolitik efter 2. Verdenskrig frem til i dag. Du skal analysere og fortolke dokumentarfilmen "Armadillo" (2010) af Janus Metz med fokus på dokumentarens fremstilling af krig. Diskuter med udgangspunkt i målinger, der viser danskernes opbakning til den danske aktivistiske udenrigspolitik, hvordan dokumentarfilm som f.eks. "Armadillo" kan præge og påvirke danskernes syn på krig. Vurder endvidere mulighederne for en fortsat dansk aktivistisk udenrigspolitik i en verdensorden under forandring.	
Det forventes, at opgaven har et omfang svarende til 15-20 normalsider. (Indholdsfortegnelse, noter, litteraturliste, grafer, illustrationer etc. medregnes ikke i sidetallet).	

Billede 1 Kilde: "Ekspert: Dansk krigsdeltagelse handler mere om at deltage end om at vinde", Altinget.dk.

Danmark som Krigsnation

Studieretningsopgave – Samfundsfag A og Dansk A
Miranda Grove Sørensen 3.I – Frederiksborg Gymnasium

Resume

Dette projekt omhandler Danmark som krigsnation i forhold til både fortiden og fremtiden. I første del af projektet redegøres for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik fra 2. Verdenskrig til i dag. Ud fra redegørelsen konkluderes, at dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik har udviklet sig fra en passiv tilpasningspolitik til en pro-amerikansk aktivisme i 00'erne, der har fokus på forholdet til USA og Danmarks profilering og i mindre grad på konsekvenserne af krigene. Janus Metz sætter fokus på dette i sin dokumentarfilm *Armadillo* fra 2010, hvilket er en af konklusionerne fra den filmiske analyse. Derudover konkluderes, at Janus Metz' budskab er fremhæve krigens konsekvenser, meningsløshed og uforudsigelighed. På baggrund af dette diskuteres om dokumentarfilm, som *Armadillo*, kan påvirke danskernes syn på krig og dermed befolkningens opbakning til krig. Ud fra diverse målinger konkluderer projektet, at danskernes syn på krig har ændret sig, men at der stadig er krigsopbakningen, så længe det er en mere distanceret krig med fly i stedet for indsættelser af landtropper. Til sidst vurderes, om den aktivistiske udenrigspolitik kan fortsætte i en verdensorden under forandring. Hvor konklusionen lyder på, at den danske aktivistiske udenrigspolitik godt kan fortsætte og burde fortsætte, da en småstat er bedre sikret i alliancer end ved isolering.

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	5
Redegørelse.....	5
En splittet verden	6
Splittelse indenfor Danmarks grænser	6
Starten på aktivismen	7
Danmark som lille stormagt.....	8
Militærmagten Danmark.....	9
Den internationale aktivisme fortsætter.....	9
Analyse.....	10
Bølgemodellen	10
Musikken skaber spænding og fanger seerne	11
Kontrastfuld dokumentar	12
Den usynlige soldat.....	13
Soldaternes fremstilling	13
Krigens fremstilling	14
Kritik af Armadillo	15
Diskussion	16
Hvordan kan dokumentarfilm, som Armadillo præge og påvirke danskernes syn på krig?	16
Er der muligheder for en fortsat dansk aktivistisk udenrigspolitik i en verdensorden under forandring?.....	19
Konklusion.....	23
Litteraturliste	24
Artikler:.....	24
(I-)Bøger:	24
Film:	24
Internetartikler:	25
Internetsider:	25
Bilag.....	26
Bilag 1: Armadillo i bølgemodellen	26
Bilag 2: Den demokratiske fredstese og det demokratiske paradoks	28

Indledning

Meget blod er gået tabt i verden pga. de krige, som har udspillet sig de sidste 70 år. Ikke kun soldater har verden mistet, men også civile. USA og Storbritannien er to af de store fanebærere, som har været meget aktive i krig efter 2. Verdenskrig. Men har Danmark haft en lige så stor rolle i krigene gennem tiden? Med vores aktive deltagelse i krigene i Mellemøsten omkring årtusindeskiftet er der noget der tyder på dette. Det er derfor interessant at se på, hvilken holdning politikkerne og befolkningen har haft til Danmarks krigsdeltagelse i krigene, samt hvilken holdning der er til Danmarks fremtidige sikkerheds- og udenrigspolitik. I projekt undersøges Danmark som krigsnation. Først redegøres for udviklingen i danske udenrigs- og sikkerhedspolitik efter 2. Verdenskrig. Der begrænses til kun at omfatte en kvalitativ redegørelse af udenrigs- og sikkerhedspolitik ift. dansk krigsdeltagelse. Derefter vil Janus Metz' dokumentarfilm *Armadillo* (2010) blive analyseret og fortolket med fokus på dokumentarfilmens fremstilling af krig via en filmisk analyse. I sidste del diskuteres der med udgangspunkt i kvantitative målinger, der viser danskernes opbakning til den danske aktivistiske udenrigspolitik, hvordan dokumentarfilm, som *Armadillo*, kan påvirke og præge danskernes syn på krig. Endeligt vurderes kvalitativt mulighederne for en fortsat dansk aktivistisk udenrigspolitik i en verdensorden under forandring.

Redegørelse

Udenrigspolitik er den politik, som en stat fører overfor andre stater i verdenen for at udtrykke nationale interesser og opnå udenrigspolitiske mål. De udenrigspolitiske mål kan være sikkerhedspolitiske, idépolitiske eller udenrigsøkonomiske. I projektet behandles udelukkende sikkerhedspolitikken.

Sikkerhedspolitikken omhandler, hvordan en stat skaber sikkerhed omkring sit territorium og sin integritet mod de ydre trusler, som ses i verdensbilledet. Både internationale omstændigheder, såsom trusler og magtforholdene i verden, og nationale omstændigheder, såsom normer, værdier, historiske erfaringer og kapabiliteter, påvirker, hvordan staten agerer i det internationale samfund.¹ Redegørelsen benytter en model udarbejdet af forskerne Rasmus Brun Pedersen og Jens Ringsmose, som beskriver den danske udenrigspolitik ift. internationalt engagement og voluntarisme (se figur 1). Modellen er baseret på James N. Rosenaus adaptionmodel.²

¹ Rasmussen og Skøtt (2019), kap. 5.1 og 5.2

² Rasmussen og Skøtt (2019), kap. 5.5

		Internationalt engagement	
		+	÷
Voluntarisme	+	Aktivism	Passivism
	÷	Udadrettet tilpasningspolitik	“Klassisk tilpasningspolitik”

Figur 1: Kilde: Rasmussen, Jesper Hjarbæk og Jakob Sinding Skött: *IP-bogen (iBog)*, Figur 5,9

En splittet verden

Efter 2. Verdenskrig ændrede dansk udenrigspolitik sig. Der var nu ikke længere behov for beskyttelse mod Tyskland. Danmark skulle derimod tage stilling til en ny verdensorden; bipolariteten med USA og Sovjetunionen på hver sin side, som var opstået efter krigen. Bipolariteten skabte store spændinger mellem Øst og Vest. Danmarks satte først sin lid til, at FN skabte sikkerhed for sine medlemmer. Dette levede FN ikke op til, da Tjekkoslovakiet blev gjort kommunistisk ved et sovjetisk støttet kup. I Danmark blev man derfor bekymret og begyndte at lede efter nye samarbejdspartnere. Prioriteten var først de nordiske lande, men her lykkedes det ikke at få stablet en forsvarsalliance på banen. Derfor blev valget at indgå i NATO-samarbejdet i 1949, og Danmark støttede dermed USA. Der kom nu en række krav fra NATO, som Danmark skulle tilpasse sig.³ Dette medførte et brud med neutralitetspolitikken, som havde præget dansk udenrigspolitik siden 1864⁴. Denne var dog så indgroet i danskerne, at man ikke ønskede at udgøre en provokation mod Sovjetunionen.⁵ Danmark viste et internationale engagement ved at melde sig ind i NATO, dog var det ikke frivilligt, men fordi Danmarks sikkerhed var på spil, hvis man ikke valgte side. Dette ændrede dansk udenrigspolitik fra 'klassisk tilpasningspolitik' til 'udadrettet tilpasningspolitik' i Pedersen og Ringsmoses model.⁶

Splittelse indenfor Danmarks grænser

I 1979 lavede NATO dobbeltbeslutningen, som medførte, at NATO ville opstille atommissiler i Vesteuropa, hvis ikke Sovjetunionen fjernede deres mellemdistanceraketter fra Østeuropa inden for fire år. På baggrund af dette forværredes spændingerne mellem Øst og Vest i 80'erne. Dobbeltbeslutningen skabte splittelse idet danske Folketing. Den socialdemokratiske regering støttede NATO-samarbejdet, men var skeptisk overfor dobbeltbeslutningen, og medførte et tøvende ja. Den borgerlige regering, som overtog i 1982, støttede op om NATO-beslutningen. Dog var de i undertal, da socialde-

³ Andersen (2009) s. 138-140

⁴ Lidegaard (2018), s. 4

⁵ Andersen (2009) s. 138-140

⁶ Rasmussen og Skött, kap. 5.5

mokratiet i oppositionen vendte sig mod beslutningen. Dette medførte, at det alternative sikkerhedspolitiske flertal⁷ i Folketinget tvang regeringen til at få indarbejdet en række forbehold i form af fodnoter i dobbeltbeslutningen samt andre NATO-beslutninger. Denne fodnotepolitik har efterfølgende været meget omdiskuteret af politikerne, som har brugt denne periode til at argumentere for fremtidens udenrigs- og sikkerhedspolitik.⁸

Starten på aktivismen

Efter afslutningen på Den Kolde Krig med murens fald i 1989 og Sovjetunionens opløsning i 1991⁹ ændrede verdensordenen sig igen. Nu var verden unipolar med USA som supermagt.¹⁰ Danmark kunne vende fokus ud af og deltage mere aktivt i verdenen, da der ikke var en farlig nabo, som man skulle tilpasse sig efter. Dette øgede Danmarks frivillighed i at deltage i operationer langt væk. Det skete først under Golfkrigen, hvor Danmark sendte korvetten Olfert Fischer til blokaden i Golfen. Da det var første gang, Danmark havde deltaget i skarpe krigsindsatser i 125 år, blev det stadig gjort med en vis tilbageholdenhed og først, da FN gav mandat til flådeblokaden d. 25. august 1990. Danmark havde deltaget i FN-missioner før, det havde dog ikke været krigsførende men fredsbevarende operationer. Korvettens udsendelse satte en ny kurs i dansk udenrigspolitik, hvor man deltog i angrebskrige langt fra Danmark.¹¹

I dansk politik blev der argumenteret forskelligt for den begyndende aktive deltagelse. Udenrigsministeren, Uffe Ellemann-Jensen, argumenterede for, at det var et brud på *"den traditionelle danske berøringsangst over for omverdenen"*¹², og at man efter fodnotepolitikken skyldte vesten at deltage mere aktivt. Socialdemokratiet og Radikale Venstre argumenterede for, at det var en fortsættelse i Danmarks tradition for *"engageret deltagelse"*¹³. Ifølge en Gallupundersøgelse i 1990 støttede næsten tre ud af fire danskere op om at sende skibet til Golfen. Der var altså både politisk og folkelig opbakning til den aktive udenrigs- og sikkerhedspolitik.¹⁴ Denne stigende frivillighed i det internationale engagement betød, at udenrigspolitikken rykkede mod aktivisme i Pedersen og Ringsmoses model (figur 1)¹⁵. Man kalder derfor også perioden fra 1989-2001 for aktiv internationalisme.¹⁶

⁷ Det alternative sikkerhedspolitiske flertal bestod af den daværende venstrefløj plus regeringens støtteparti: Det Radikale Venstre

⁸ Brunbech (2018) Danmarkshistorien.dk

⁹ Lidegaard (2018), s. 4+13

¹⁰ Andersen (2009), s. 136(skema)

¹¹ Lidegaard (2018), s. 2-13

¹² Lidegaard (2018), s. 5

¹³ Lidegaard (2018), s. 13

¹⁴ Lidegaard (2018), s. 6

¹⁵ Rasmussen og Skött, kap. 5.5

¹⁶ Rasmussen og Skött (2019), kap. 11.1

Danmark som lille stormagt

Danmarks aktive rolle fortsatte under Balkan-krigene i 1992-1999. FN valgte i februar 1992 at indsætte fredsbevarende styrker i de blodige konflikter. Danmark valgte at sende Danbat-styrken med 940 mænd afsted til Kostajnica. Der var bred opbakning til det danske bidrag i Folketinget. Hvor der blev lagt vægt på, at dansk sikkerhedspolitik ikke kun handlede om at sikre territorium, men også værdier og idealer. Hvilket betød, at sikkerhedspolitikken var under udvikling. I løbet af krigene sendte Danmark flere soldater ned til FN-styrkerne, men FN havde svært ved at styre de blodige borgerkrige. Danmark valgte derfor i 1994, som de første, at sende en kampvognseskadron på ti sneleopardkampvogne. Hermed sendtes signalet om, at Danmark var klar til at gå i krig, hvis det var nødvendigt. Efter Operation Bøllebank¹⁷ den 9. april 1994 fik kampvognseskadronen ændret opfattelsen, der havde været af Forsvaret siden 1864 - nu var der igen respekt til Forsvaret.¹⁸

Efter at man i Balkan-krigene så, hvordan FN ikke kunne gøre noget mod de krigsforbrydelser, som blev begået mod civilbefolkningerne i f.eks. i Srebrenica¹⁹, dannede opfattelsen, at militære interventioner skulle bruges til at beskytte undertrykte civile, når man kunne. På denne baggrund valgte Danmark at deltage i Operation Dessert Fox²⁰ uden et klart FN-mandat, som ellers tidligere var et krav fra dansk side, før der var dansk deltagelse. SR-regeringen argumenterede dog for, at det tidligere FN-mandat fra Golfkrigen, kunne bruges igen. Derudover deltog Danmark med fire F-16-fly og 120 mand og senere fire ekstra fly i et bombeangreb i Kosovo i 1999. Man skulle beskytte den albanske befolkning mod Serbien. Her var det første gang, at Danmark deltog uden et FN-mandat.²¹

Under Balkan-krigene deltog Danmark med over dobbelt så mange soldater om året end under Den Kolde Krig. Derudover tydede meningsmålinger på, at der generelt var en opbakning til de militære operationer blandt befolkningen, hvilket også kunne ses i mængden af frivillige udsendte. Endvidere var der bred politisk enighed i Danmarks krigsdeltagelse. Danmark var ved at blive en aktør, som var vant til at deltage militært rundt omkring i verden. Da der ikke var sket nogle negative udfald, var det med til, at Danmark fortsatte sin aktivistiske rolle.²²

¹⁷ Operation Bøllebank: Kampvognseskadronen blev kaldt til for at hjælpe en svensk observationspost som var under beskydning af serbiske tropper. Efter en times kamp vandt danskerne. Kilde: Lidegaard (2018)

¹⁸ Lidegaard (2018) s. 16-22

¹⁹ Bosnisk-serbiske militser bortførte og henrettede 8000 muslimske mænd for øjnene af et nederlandsk FN-kontingent i juni 1995 Kilde: Lidegaard (2018)

²⁰ Operation Dessert Fox: luftbombardementer på Irak af USA og Storbritannien, fordi Saddam Hussein afbrød samarbejdet med FN's våbeninspektører. Kilde: Lidegaard.

²¹ Lidegaard (2018) s.22-29

²² Lidegaard (2018) s. 30-31

Militærmagten Danmark

Aktivismens fortsatte efter terrorangrebet d. 11. september 2001 på World Trade Center i New York. Der var ingen tvivl om, at Danmark stod sammen med USA i krigen mod terror. Terrorangrebet førte til Afghanistan-krigen, hvor både NATO og FN deltog og dermed også Danmark. Efter valget i november 2001, hvor Anders Fogh Rasmussen blev Danmarks statsminister, foreslog regeringen, at Danmark skulle sende ét Hercules-transportfly, fire F-16-fly og omkring 250-400 mand til Afghanistan. Beslutningen blev foretaget uden betingelser, idet man ville deltage i den internationale indsats mod terror og samtidig vise solidaritet overfor USA. Danmark skulle også bidrage til FN-sikringsstyrke. I FN var der dog hverken snak om terrorisme eller USA, men om at skabe sikkerhed i Afghanistan.²³ Der var meget modstand i Afghanistan og Taleban bukkede ikke så let under, som forventet. Danmark sendte derfor flere soldater til landet. Den danske USA-støtte fortsatte de efterfølgende år, bl.a. ved at Danmark gik med i den amerikanskledede koalition i Irak i 2003. Her var der ikke noget FN-mandat og NATO deltog heller ikke. Det viste et skift i dansk udenrigspolitik fra aktiv internationalisme til international aktivisme. Der var nu fokus på forholdet til USA, profilering af Danmark og udbredelsen af de liberale værdier. Tidligere havde der været fokus på at være aktiv for et stærkere internationalt samfund med FN. Krigen var meget omdiskuteret, idet det kun var et lille flertal i Folketinget, som stemte for at sende tropperne afsted. Hermed var der et opbrud i den tidligere enighed i de udenrigspolitiske beslutninger.²⁴ Den politiske uenighed stoppede dog igen efter, at Saddam Hussein blev taget af magten. Politikerne enedes om at sende en stabiliseringsstyrke til Irak.²⁵ Irakkrigen udviklede sig til en borgerkrig, som koalitionens ikke kunne håndtere, derfor valgte Danmark at trække sig ud i august 2007.²⁶ Det militære engagement fik endnu mere fokus efter de to krige. På baggrund af en overbevisning om, at der ville komme flere krige i verdens brændpunkter i fremtiden, valgte regeringen at omlægge Forsvaret til et mere effektivt og mobilt forsvar med en større kapacitet, som kunne udsendes.²⁷

Den internationale aktivisme fortsætter

Folketinget besluttede at sende flere tropper til Afghanistan i Helmand i 2006. Da verden havde opmærksomheden på Irak, vandt Taleban frem i syd imens FN genopbyggede i nord. Kampene i Helmand var hårde, og gentagne gange blev flere danske soldater sendt til Afghanistan. Da Danmark havde brug for succes, blev der også sendt leopardkampvogne fra Golfkrigen. Der var stadig en politisk holdning til, at Danmark skulle være aktiv militært. Efter at mange danske soldater omkom i

²³ Lidegaard (2018), s. 34-40

²⁴ Rasmussen og Skött (2019), kap.11.1

²⁵ Lidegaard (2018), s. 46

²⁶ Lidegaard (2018), s.54-55

²⁷ Lidegaard (2018), s 47-49

krigen, satte det diskussioner i gang i Danmark om deltagelsen skulle fortsættes. Regeringen var dog fast besluttet på, at de danske styrker skulle blive i Afghanistan. Det var først, da præsident Obama besluttede sig for en exitplan i slutningen af 2010, at de danske politikere valgte at følge trop. Derudover ændrede målet sig i Afghanistan fra genopbygning af landet til bekæmpelsen af terror og tilbagetrækning. I august 2013 forlod de sidste danske kamptropper landet. Selv efter Osama bin Ladens død i 2011, rasede krigen stadig, og flere hundrede danske soldater befandt sig stadig i landet.²⁸

Efter Afghanistankrigen fortsatte den danske aktivisme. Truslen om humanitære katastrofer fra Gaddafis styre mod oprørerne i Libyen og FN's internationale intervention var årsag til, at Folketingen enstemmigt valgte at sende seks F-16-fly til Libyen den 18. marts 2011. Da Gaddafi blev dræbt var krigen slut, og de danske fly rejste hjem. Efterfølgende kom der borgerkrig i Libyen, hvilket der i Danmark ikke var fokus på.²⁹ Danmark har også deltaget i krigen mod Islamisk Stat i Irak og Syrien. I august 2014 besluttede Danmark at bidrage militært til USA's internationale koalition i Irak, og i april 2016 valgte politikerne også at gå ind i Syrien. Hvor bidraget inkluderede F-16-fly, specialstyrker og en militær radar.³⁰

For at opsummere, har dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik gennemgået en udvikling fra 'klassisk tilpasningspolitik' ved 2.verdenskrig til 'aktivisme' fra 90'erne, hvis man kigger på Pedersen og Ringsmoses model (figur 1). Aktivismen med fokus på FN i 90'erne, ændrede sig til en pro-amerikansk udenrigspolitik i løbet af 00'erne. Derudover kom der mere fokus på, hvordan Danmark fremstår udad til og spredning af vestlige værdier, end hvilke konsekvenser krigen har haft.

Analyse

Kriges konsekvenser og meningsløshed er noget af det, som dokumentarfilmen *Armadillo* fra 2010 belyser. Dokumentaristen Janus Metz viser i filmen de barske forhold, der er i Afghanistankrigen både for talebanerne, civilbefolkningen og de danske soldater, som er sendt ned for at genopbygge Afghanistan og beskytte den afghanske befolkning mod Taleban.

Bølgemodellen

I dokumentarfilmen følger man nogle unge soldaters oplevelser på forposten *Armadillo* i Helmand i 2009 i de seks måneder, de er udsendt. *Armadillo* er bygget på fakta, og komposition kan opdeles i bølgemodellen. Hele inddelingen af filmen i bølgemodellen kan ses i bilag 1 med alle tidsangivelserne. Da bølgemodellens dele ikke har en markant dramatisk udvikling som berettermodellen, men

²⁸ Lidegaard (2018), s. 60 -70

²⁹ Lidegaard (2018), s. 73

³⁰ Skytt (2018) Faktalink.dk

i stedet har en bølgende spænding, vil der i analysen kun fokuseres på de sekvenser, som skiller sig ud.

De første to dele³¹ præsenterer og sætter stemningen i filmen. Her bliver de unge soldater bl.a. præsenteret, og man får et indblik i situationen i Afghanistan. Man får hurtigt et indtryk af, at Mads og Daniel er hovedpersonerne i filmen, da det er dem, der bliver fokuseret på i de første sekvenser. I de efterfølgende sekvenser indtræder PONR³², hvor soldaterne for første gang mærker krigen helt tæt på, da de kommer under beskydning. Derefter er der bølger, hvor man i de uddybende episoder ser soldaternes hverdagsliv i lejren, og i mellemspillene sker der forskellige begivenheder, der medfører, at spændingen stiger lidt, bl.a. bliver delingsføreren Rasmus ramt af en vejsidebombe.

En vigtig sekvens at udpege er klimaksepisoden³³, hvori de kommer i en barsk kamp mod Taleban. Denne sekvens er vigtig, da den viser den barske virkelighed, og hvordan Daniel og soldaten Oscar får dræbt fem talebanere med en håndgranat efterfulgt af massiv beskydning. I den efterfølgende debriefing i lejren er stemning nærmest euforisk efter kampen, og Daniel fortæller stolt om forløbet. Derefter bliver man præsenteret for de indre udfordringer i lejren: Én soldat har ringet hjem og fortalt, hvordan soldaterne har opført sig efter kampen. Hvilket resulterer i, at militærpolitiet skal undersøge, om soldaterne har brudt nogle regler. Dette kunne komme til at få konsekvenser for de nævnte soldater i sagen. De bliver dog frikendt og belønnet for deres præstation i stedet.

Filmens opbygning, som kan beskrives med bølgemodellen, er med til at fremhæve krigens uforudsigelighed. Da filmens bølgende opbygning afspejler krigens bølgende opbygning, hvor der indholdsmæssigt ikke bliver lagt op til et klimaks, da man aldrig kan vide, hvad der sker i krig, og hvornår det sker. Der bliver dermed også fremhævet, at det er krig og ikke et eventyr. Hvilket står i kontrast til Mads forestilling i starten, hvor han siger: *"Det er et eventyr"*³⁴.

Musikken skaber spænding og fanger seerne

Da indholdet ikke ligger op til et stort klimaks, benytter Metz flere filmiske virkemidler til at skabe spænding og fange seernes opmærksomhed. Det er specielt lyden, som Metz bruger til at skabe en stemning gennem filmen. Metz er storforbruger af asynkron-lyd, som ofte består af stille og trist baggrundsmusik. Man hører det bl.a., når soldaterne siger farvel til deres familier³⁵, hvor reallyden afdæmpes, og fokus er på den triste underlægningsmusik, som påvirker seernes følelser. De eneste

³¹ Metz (2010) 0-28:44

³² Metz (2010) 28:44-37:25

³³ Metz (2010) 1:07:15 -1:19:00

³⁴ Metz (2010) 3:45

³⁵ Metz (2010) 6:00

tidspunkter, hvor man kan høre reallyden, er, når de snakker med deres familie. Hvilket også er med til at forstærke den triste stemning og sætte fokus på savnet og familiernes frygt for, at de ikke ser dem igen. Lige efter klippes der til flyet, hvor soldaterne sidder³⁶. I denne scene starter en ny dyster og trist underlægningsmusik, som Metz bruger mange steder gennem filmen. Dette benyttes f.eks. på patruljerne, når der ikke sker noget, men lægger op til, at der kommer til at ske noget. I PONR-sekvensen ses dette, da der til en start ikke sker noget, men pludselig stopper musikken³⁷, hvor der høres en masse skud, og soldaterne smider sig ned på jorden. Hvorefter den asynkrone musik bliver skruet op igen. I denne scene benytter Metz også lydeffekter, idet der er skruet op for skuddene og patronerne, der rammer jorden³⁸. Både musikken og lydene er med til at gøre scenen dramatisk. Man ser det også før klimaks episoden, hvor stemningsmusikken allerede bliver sat på, når soldaterne er i gang med at gøre sig klar til natpatruljen.³⁹ Ved at bruge den samme dystre underlægningsmusik, skaber Metz en speciel dyster stemning og følelse hos seeren gennem filmen, som er med til at fastholde seeren.

Kontrastfuld dokumentar

Kontraster spiller Metz på gennem hele filmen. Både i handlingen og æstetikken, og de følges ofte ad. Det ses bl.a. i starten af filmen, når soldaterne slås i et lyst billede, mens hård asynkron rock spiller⁴⁰, hvor der brat skiftes til hjemmescenen hos Mads, hvor lyset er dæmpet og musikken stille. Den lyse computerspilscene⁴¹, hvor en spiller kaster en granat, står også i kontrast til den efterfølgende mørke scene, hvor en eksplosion sker i virkeligheden. Ift. belysningen ser man også kontrast i scenen, hvor soldaten Martin sidder omringet i mørke og fortæller, at han er skyld i en lille piges død⁴². Derefter klippes til scenen, hvor Rasmus prøver at slette Martins skyldfølelse i high-key belysning⁴³. I første scene fremhæver low-key belysningen den dystre stemning, hvorefter high-key belysningen fremhæver Rasmus budskab; at Martin ikke skal have skyldfølelse, fordi det var nødvendigt og uheldigt. Farverne er nedtonede og kolde gennem filmen undtagen den røde farve, som talebaneren ligger i efter, han er blevet dræbt⁴⁴. Dette er med til at skabe en tydelig kontrast, og fremhæver det blodige vand, og derfor også det brutale og voldsomme i scenen. Derudover er de glade billeder i slutsekvensen⁴⁵, hvor de kommer hjem, en kontrast til den triste underlægningsmusik, der fremhæver, at alt ikke er som, det ser ud på overfladen, men at soldaterne stadig vil komme til at

³⁶ Metz (2010) 7:50

³⁷ Metz (2010) 30:47

³⁸ Metz (2010) 31:35

³⁹ Metz (2010) 1:05:00 -1:06:30

⁴⁰ Metz (2010) 2:06

⁴¹ Metz (2010) 42:39

⁴² Metz (2010) 55:43 -56:22

⁴³ Metz (2010) 56:22 -56:40

⁴⁴ Metz (2010) 1:15:53

⁴⁵ Metz (2010) 1:35:55

leve med konsekvenser fra krigen. Metz benytter de filmiske virkemidler til at fremhæve kontrasterne i krigen og viser, at soldaternes dage ikke er forudsigelige og hurtigt kan skifte fra gode til dårlige.

Den usynlige soldat

Filmens fortælleform er hovedsageligt observerende, da kameraet fungerer som fluen på væggen eller den usynlige soldat. Det ser man bl.a. på patruljerne⁴⁶, hvor kamerabevægelserne bevæger sig, som hvis det sad på hjelmen eller i hånden på en soldat. Disse former for kamerahåndtering skaber troværdighed, da scenerne ikke er opsat. Ydermere kan seerne identificere sig med soldaterne, da man får følelsen af, at man selv er ude på slagmarken. Denne observerende metode medvirker også til, at soldaterne, miljøet og begivenhederne ikke får en bestemt vinkel, men fremstiller sig selv. Dette forstærker troværdigheden yderligere, da seerne kommer tæt på virkeligheden. Metz benytter også den autoritative fortælleform i og med, han har et stort forbrug af de filmiske virkemidler, såsom musikken. Derudover bliver der givet oplysninger om begivenheder og sprunget i tiden. Oplysningerne kommer i hvid tekst på et sort baggrundsbillede eller et supertotalt billede af omgivelser. Hvilket medvirker ingen vinkling men blot, at de iskolde fakta bliver fremlagt. Dette gør, at seerne bliver indviet i scenerne, så de kan følge med i hvad, der sker. Tekstoplysningerne i samspil med den observerende fortælleform gør filmen mere troværdig, da billederne taler for sig selv, imens seerne bliver hjulpet lidt på vej med oplysninger.

Soldaternes fremstilling

Soldaternes fremstilling er ikke vinklet, hvilket medfører, at seerne får mulighed for at danne deres eget indtryk af soldaterne ud fra de ting, som de siger og gør. Hovedpersonerne Daniel og Mads kan bruges til at repræsentere de andre soldater, da de er hinandens modsætninger.

Daniel bliver fremstillet som en machofyr, der ikke er bange for at slå fra sig. Han siger bl.a. *“Det er godt at høre, at der ikke er helt dødt derude. Der er noget til os at arbejde med”*⁴⁷, hvilket viser, at han er klar til kampen mod Taleban. Han virker også usympatisk til tider. Det ser man bl.a., når han kaster en sten på en hund⁴⁸ og i klimaks episoden, hvor han smider en granat efter talebanerne og derefter skyder løs på dem⁴⁹. Efterfølgende fortæller han stolt om bedrifterne med et lumsk smil på læben til debriefingen. Man hører ham også ofte komme med nogle ret hårde og barske ord, såsom *”Du har kørt commando-stil, klamme stodder”*⁵⁰ om den døde talebaner han hiver i. *”De skal bare*

⁴⁶ Metz (2010) f.eks. ved 32:15

⁴⁷ Metz (2010) 00:09:38

⁴⁸ Metz (2010) 39:30

⁴⁹ Metz (2010) 1:11:13 – 1:13:36

⁵⁰ Metz (2010) 1:15:45

*fucking dø*⁵¹, *”Lige så snart vi har renset op, så”*⁵² og *”Hul renset”*⁵³ er andre udtalelser fra nogle af soldaterne under klimaks episoden. Disse udtalelser kan være stødende, idet det er menneskeliv, der er på spil, og derfor kan nogle have en negativ opfattelse af Daniel og de andre soldater. Hvorimod andre vil mene, de gjorde, hvad de skulle.

I modsætning til Daniel fremstår Mads stille og sympatisk. Dette ses bl.a. ved, at han aldrig snakker stolt højt om krigsbedrifter eller udråber hårde ord mod talebanerne. Derudover siger han: *”Jeg har valgt det her pga. af sammenholdet”*⁵⁴, hvilket viser, at han lægger vægt på sammenholdet i militæret fremfor kampene. Man ser ham ofte sidde for sig selv og tænke⁵⁵, hvilket får ham til at fremstå stille og eftertænksom. Hans sympati og følsomme sider bliver også fremhævet flere gange via nærbeskæringer af hans ansigt, når dårlige nyheder bliver fortalt. Man ser f.eks. hans tommeblik i scenen, hvor han får at vide, at tre danske soldater fra en anden lejr er døde⁵⁶. Yderligere bliver hans forhold til sin mor fremhævet ved opkaldene mellem dem, hvor man hører morens bekymringer og Mads, som prøver at berolige hende. Således fremstilles han følsom og familieorienteret.

Grundet disse forskellige fremstillinger, er der ikke et entydigt billede af soldaterne. Det er derfor op til seerne selv at danne sig en holdning. Nogle vil have et positivt syn, hvorimod andre vil have et negativt syn på soldaterne.

Krigens fremstilling

Filmen tager med den observerende fortælleform ikke parti i krigen. Dette ses ved den flertydige fremstilling af de danske soldater. Derudover viser filmen alle de frygtelige konsekvenser i krig, hvor man ser tab fra begge sider. Da der ikke er nogle politiske beslutninger eller et historisk forløb om krigen, men derimod fokus på de enkelte patruljer og soldaternes hverdag, kunne filmen have foregået i, hvilken som helst krig. Således bliver filmen repræsentativ til at vise de generelle og menneskelige konsekvenser ved krig.

Fremstillingen af krig bliver påvirket af de filmiske virkemidler og kontrasterne, som viser den barske side af krigen. Tonen i filmen er barsk, hvilket specielt fremhæves på patruljerne, hvor man oplever, hvordan de civile bor i fattige huse og står i den svære position mellem soldaterne og Taleban. Man hører bl.a. en civil fortælle, at de ikke kan hjælpe soldaterne, fordi Taleban vil skære halsen over på

⁵¹ Metz (2010) 1:12:39

⁵² Metz (2010) 1:12:58

⁵³ Metz (2010) 1:13:40

⁵⁴ Metz (2010) 23:48

⁵⁵ Metz (2010) 48:41

⁵⁶ Metz (2010) 1:03:05

dem, hvis de gør⁵⁷. I klimaks episoden får seerne et indblik i den sårede soldats choktilstand, hvor man ved nærbeskæring ser hans helt tomme udtryk med hans blanke udspilede øjne⁵⁸. Ydermere viser klimaks episoden drabsscenen med talebanerne, hvor man i nærbeskæring ser deres døde kroppe⁵⁹. I disse scener får seerne altså den barske virkeligheden helt tæt på. Hvilket fremmer den meningsløshed, som flere af soldaterne også nævner i filmen. En soldat siger f.eks.; *”Man skal have et eller andet normalt. For det her det er så meningsløst, at det fatter man slet ikke ”*⁶⁰, da han fortæller, hvordan han fandt tre af deres kammerater sprunget i stumper. Filmen viser også, at der er konsekvenser for soldaterne, når de er kommet hjem igen. Det ser man f.eks. til sidst, hvor delingsføreren står i badet og ser helt tom ud⁶¹. Udover krigens uforudsigelighed fremstiller Metz altså krigen som barsk og meningsløs med fokus på de menneskelige konsekvenser.

Kritik af Armadillo

Metz store brug af filmiske virkemidler, såsom musikken kan påvirke troværdigheden og få filmen til at fremstå som en fiktionsfilm, da han dermed går ind og påvirker seernes følelser for meget med f.eks. musikken. Ydermere er hans valg af klipning kommet under diskussion. I en artikel i Ekstra Bladet⁶² kritiserer nogle af soldaterne ham for at have sammenklippet deres replikker, hvilket de er utilfredse med, da de mener, det ikke giver et sandhedsbillede. Metz forsvarer dog sit arbejde med, at de sammenklippede replikker er fra samme scene blot sagt senere, og sat sammen for at få soldaterne fremstillet mere rå. Derudover bliver Metz også kritiseret for at have iscenesat stripperscenen, idet han har betalt for stripperen, hvilket soldaterne selv siger, de ikke ville have gjort, og derfor har han ændret på sandheden. Dog argumenterer Metz for, at soldaterne havde holdt en afskedsfest tidligere med en stripper uden kamera på, og at han gerne ville have denne scene med i filmen. Dermed kan der også argumenteres for, at filmen viser sandheden, idet festen var holdt og replikkerne sagt tidligere og derfor med til at fremhæve sandheden. Dog vil nogle stadig mene, at Metz med sin magt, som dokumentarist, har ændret virkeligheden for meget. Det kan altså diskuteres om Metz har ændret for meget og om han viser sandheden. Dog kan det konkluderes, at overordnet må filmen være troværdig, idet soldaterne selv har sagt, de gerne ville være med igen, hvis de fik muligheden, og derfor ikke må synes, at Metz har givet et falsk virkelhedsbillede af krigen og de danske soldaters liv i Armadillo.

⁵⁷ Metz (2010) 20:16

⁵⁸ Metz (2010) 1:09:47 – 1:10:05

⁵⁹ Metz (2010) 1:16:24 og 1:16:36 – 1:16:43

⁶⁰ Metz (2010) 13:20

⁶¹ Metz (2010) 1:37:21

⁶² Kornø (2010) ekstra Bladet

Sammenfattende kan der siges, at Janus Metz budskab i *Armadillo* er at give danskerne et indblik i krigens konsekvenser specielt de menneskelige konsekvenser. Dette gør han ved brug af filmiske virkemidler og den observerende fortælleform, som fremhæver kontrasterne i krig samt meningsløshed og uforudsigeligheden.

Diskussion

Hvordan kan dokumentarfilm, som *Armadillo* præge og påvirke danskernes syn på krig?

Efter *Armadillo* ramte skærmene i 2010, har den vækket diskussioner omkring den danske deltagelse i Afghanistan. Spørgsmålet er om filmen har været med til at påvirke og ændre opbakningen af den danske krigsdeltagelse. Ifølge Ib Bondebjerg, som er professor i medievidenskab fra Københavns Universitet, er der ingen tvivl om, at *Armadillo* vil ændre danskernes opbakning til krigen. I det hele taget vil filmen "*forandre diskussionen om krigen*"⁶³, som han nævner i en artikel i Information i 2010. Dette pga. at fokus før var på de politiske spørgsmål vedrørende krig. Hvorimod *Armadillo* går ind og viser den barske virkelighed, der er i krigen. Derimod mener Oberst Lars Møller ikke, at *Armadillo* ville påvirke danskernes opbakning til deltagelsen i krig, men han er enig i, at filmen ville skabe debat, idet hver person, der ser den, selv kan danne sig et indtryk, som både kan være for eller imod krigen. Janus Metz forventer selv "... at filmen vil være et chok for den danske offentlighed"⁶⁴, hvilket han udtaler i interviewet i Politiken fra 2010. Han begrundet dette med, at filmen viser den grusomme side af krigen, som aldrig er blevet set før.

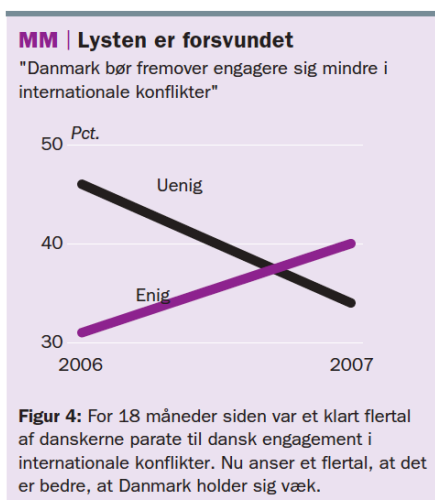
Før der kan konkluderes om *Armadillo* har påvirket danskernes syn på krig, skal danskernes krigsopbakning årene inden filmens udgivelse kendes. En undersøgelse fra Zagera⁶⁵ i 2007 viser, at fra 2006 til 2007 var andelen af danskere, som mente, at Danmark burde engagere sig mindre i internationale konflikter steget fra 31% til 40%(se figur 2). Samtidig viste undersøgelsen, at der var en stigning fra 22% til 37%, i hvor mange danskere, hvis holdning var, at Danmark burde holde sig i baggrunden og ikke prøve at påvirke den muslimske verden. Hvor modsatte holdning faldt fra 45% til 40% (se figur 3). Allerede før *Armadillo*'s udgivelse så man et splittet Danmark, hvor modstanden til Danmarks generelle krigsdeltagelse steg. Dette kan skyldes, at der ikke var kommet resultater i nogle krigene, som Danmark deltog i i 00'erne. Irakkrigen var her væsentlig, da man valgte at trække sig ud i 2007, fordi krigen ikke kunne vindes, hvilket kunne have medført, at danskerne blev mere skeptiske overfor

⁶³ Aagaard (2010) Information.dk

⁶⁴ Benner (2010) Politik.dk

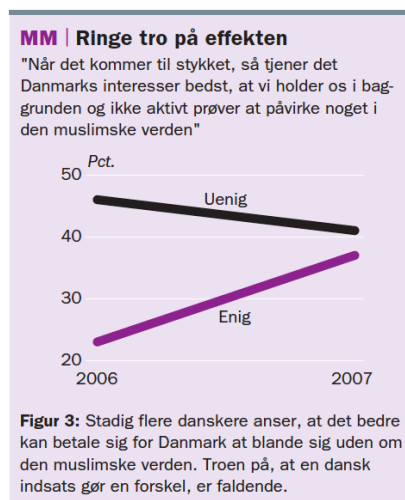
⁶⁵ Ryborg (2007) Mandagmorgen

krigsførelsen i Mellemøsten. Denne holdning havde socialdemokraten Jeppe Kofoed, som kaldte tilbagetrækningen i Irak for en ”falliterklæring”⁶⁶ og argumenterede for, det var regeringens Irak-politik, som resulterede i en mindre opbakning fra befolkningen. En Gallupundersøgelse, som var lavet lige efter bombeaktionen på den danske ambassade i Pakistan i juni 2008, viste dog et andet billede. Her var der nemlig 62% af danskerne, som mente, at regeringen skulle fastholde eller øge den militære indsats i Mellemøsten. Dette tydede på, at danskerne ikke blev skræmt af terrorangrebet i Pakistan, men derimod følte sig mere forpligtiget til at bekæmpe terroren ved at blive i Mellemøsten. Derudover viste en Gallupundersøgelse lavet til Berlingske i 2009, at 50% af danskerne mente, at Danmark skulle fortsætte i Afghanistan, og 33% mente, at soldaterne skulle trækkes hjem med det samme.⁶⁷ Altså støttede flertallet af danskerne Afghanistan krigen i 2008. Dette var dog kun halvdelen af befolkningen, hvilket stadig viste et splittet Danmark. Grunden til flertallet støttede deltagelsen kunne være, at der ikke var en stor politisk debat om deltagelsen, og derfor støttede befolkningen det politiske flertal. Hvilket Frank Aaen fra Enhedslisten, argumenterede for i artiklen fra Avisen.dk i 2009.⁶⁸

Note 1: N=1.002.
 Kilde: Zaperla for Ugebrevet Mandag Morgen.

Figur 2: Kilde: Ryborg (2007) Mandagmorgen

Note 1: N=1.002.
 Kilde: Zaperla for Ugebrevet Mandag Morgen.

Figur 3: Kilde: Ryborg (2007) Mandagmorgen

Efter udgivelsen af Armadillo faldt opbakningen til danskernes indsats i Afghanistan. En undersøgelse fra Gallup viste, at opbakningen faldt fra 44% i juni 2010 til 31% i september 2010⁶⁹. Derudover viste en Megafoonmåling⁷⁰ (figur 4), lavet for Politiken og TV2, i december 2010, at hele 59% af de adspurgte ikke mente, at Afghanistankrigens omkostninger, i form af de 39 dræbte danske soldater,

⁶⁶ Ryborg (2007) Mandagmorgen

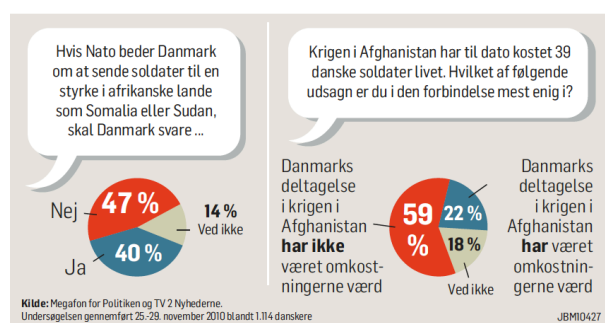
⁶⁷ Olling (2009) Avisen.dk

⁶⁸ Olling (2009) Avisen.dk

⁶⁹ Schønning (2011) Dr.dk

⁷⁰ Bostrup (2010) Politiken

var deltagelsen værd, hvorimod kun 22% mente, at den var det værd. Dette kunne betyde, at danskeres opbakning til krigen blev påvirket af den barske fremstilling af krigen og de menneskelige konsekvenser for soldaterne i Armadillo, eller de diskussioner, som begyndte efter udgivelsen. Diskussionerne sås bl.a. i "Armadillo-aften", som blev vist på TV2 d. 6. januar 2011.⁷¹ Dog kan der ikke konkluderes, at dette var grunden til den dalende opbakning, da der ikke var oplyst i målingen, om de adspurgte havde set filmen. Derudover så var der allerede en dalende opbakning til krigsdeltagelsen i Afghanistan før Armadillo's udgivelse, og derfor kunne den stigende skepsis mod krigen, stadig være pga. Irakkrigen. Hvis der kigges mere generelt på dansk krigsdeltagelse, så viste målingen også, at kun 40% af danskerne ville sende soldater til kritiske afrikanske lande, hvis NATO bedte om hjælp. Disse tal, viste, at befolkningen stadig var splittede, og professor Ole Wæver mente, at tallene betød, at der ville komme et opgør mod den aktivistiske udenrigspolitik. Dog mente Peter Viggo Jakobsen, som er ekspert i sikkerhedspolitik, at tallene var et øjebliksbillede, og at de ville stige, "hvis FN eller Nato henvender sig og beder om hjælp til en fornuftig aktion, der ikke bliver et nyt Afghanistan..."⁷².

Figur 4: Kilde: Bostrup (2010) Politiken

I 2011 valgte et enstemmigt Folketing at sende seks F-16-Fly til Libyen, hvilket 78% af danskerne iflg. en Gallupundersøgelse fra 2011⁷³, også støttede op om. Dette viste, at flertallet af danskerne var klar på at kæmpe mod diktatorer, som undertrykte deres befolkning. Dog viste undersøgelsen også, at 48% af danskerne var imod, og 44% var for at deltage med landtropper. Altså var Danmark igen splittede, hvor landtroopsindsats havde mindre end 50% støtte, hvilket endnu engang kunne være grundet af, at Armadillo skabte opmærksomhed på soldaternes forhold. Støtten til at sende F-16-fly til Mellemøsten var dog meget større, hvilket en undersøgelse lavet af Gallup fra 2015⁷⁴ viste. Her mente 65% af danskerne, at Danmark skulle sende F-16-fly til Syrien, hvor kun 21% var direkte imod. I forhold til om soldater skulle stilles til rådighed, mente kun 41% af danskerne ja og 34% mente nej.

⁷¹ Fiil-Jensen (2011) dfi.dk

⁷² Bostrup (2010) Politiken

⁷³ Nielsen (2011) Dr.dk

⁷⁴ Danielsen og Dahlgaard (2015) Bt.dk

Her sås igen splittelsen i danskernes holdninger, dog med et lille overtal på, at soldaterne skulle stilles til rådighed. Generelt kan der udledes for danskernes opbakning til Libyen og Syrien, at der var stor opbakning til, at der skulle sendes F-16-fly afsted, og en mindre opbakning til at sende landtropper afsted. Hvilket kunne skyldes, at krigen dermed foregik mere distanceret, så soldaterne fik bedre forhold end man så i Armadillo.

Sammenfattende kan der siges, at danskernes krigsopbakning var splittet og ikke havde et entydigt mønster, da opbakningen svingede meget. I forhold til Afghanistan-krigen så man en generel dalende opbakning, hvilket kunne være pga. de diskussioner, som er kommet efter Armadillo's udgivelse. Dette vides dog ikke med sikkerhed, da der kunne være flere andre grunde til den dalende opbakning. Efter udgivelsen af Armadillo så man dog stadig en fortsat opbakning til den aktivistiske udenrigspolitik, idet der var stor støtte til deltagelsen i Libyen og Syrien. Dog var denne deltagelse med F-16-fly og ikke landtropper. Hvilket viser, at danskernes syn på krig har ændret sig med tiden til, at krigen skulle distanceres, så man undgik de barske landkampe, som kunne give de danske soldater efterfølgende mén.

Er der muligheder for en fortsat dansk aktivistisk udenrigspolitik i en verdensorden under forandring?

Danskernes og politikernes frivillighed og internationale engagement er stadig højt. Der er stadig opbakning til den aktivistiske udenrigspolitik blandt danskerne, hvilket blev udledt i forrige afsnit. Men spørgsmålet er om Danmark stadig kan fortsætte den aktivistiske udenrigspolitik, når man generelt ser, at verden er under forandring? Verdensordenen er under forandring i den forstand, at unipolariteten med USA bliver truet af de økonomisk hurtigt voksende lande. Her menes der BRIKS-landene med specielt Kina, som modpol til USA. Det er endnu ikke til at vide om samfundsordenen, vil fortsætte unipolar eller vil ændre sig til bipolar med Kina som modpol, eller multipolar med de andre BRIKS-lande som stormagter. Da Danmark er en småstat, og derfor må tilpasse sig de internationale forhold, er det klart, at den danske udenrigspolitik vil blive påvirket af den fremtidige verdensorden. Udover den fremtidige verdensorden, er der også en række andre udfordringer, som Danmark skal forholde sig til, når de udenrigspolitiske mål skal sikres. Klimaforandringer, flygtninge, en fortsat forværring i konflikterne i Mellemøsten (også mellem USA og Iran) og terrortruslen, samt at Rusland, som er begyndt at blive en mere aggressiv nabo, er alle udfordringer, der påvirker Danmarks sikkerhed. Disse udfordringer viser også, at sikkerhedspolitikken er blevet et bredere begreb end førhen. Derudover er der en tendens til, at nationalistiske bevægelser opstår i mange lande. Dette ses bl.a. i Europa med Brexit, men også i USA efter præsident Donald Trumps indtræden. Da Danmark de seneste årtier har ført en pro-amerikansk udenrigs- og sikkerhedspolitik og har stået sammen med

USA i flere krige udenom FN, kan det komme til at påvirke os, når Trump vælger "America First" og ikke længere prioriterer at udbrede de liberale værdier, som førhen. Vi kan derfor muligvis ikke fortsætte vores bandwagoning⁷⁵, altså vores tilslutning til USA, men må finde andre måder at være aktivistiske på.

Uanset om verdensordenen forbliver unipolær eller ændrer sig på anden vis, er det vigtigt for Danmark stadig at have alliancer, da vi som småstat ikke kan stå alene. Det er dog ikke ensbetydende med, at USA-orienteringen skal fortsætte. Nogle neoliberalister, som Andrew Moravcsik, mener at nationalister kan være skyld i krig, da det er de indenrigsfaktorer som påvirker et lands udenrigspolitik mest, og derfor former statens nationalistiske præferencer. Den nationalistiske bølge, som ses i verden, er derfor ikke god for samfundsordenen og vil ødelægge den interdependens (den gensidige afhængighed mellem stater, som samarbejder), der er blevet skabt mellem mange af staterne. Danmark skal derfor fastholde sin aktivistiske udenrigspolitik for at sikre interdependens med de andre lande.⁷⁶

Selvom USA bakker ud af deres førhen aktivistiske udenrigspolitik og ligger fokus indad, behøver det ikke betyde, at Danmark ikke stadig kan føre en aktivistisk udenrigspolitik for at få opfyldt vores udenrigspolitiske mål. Det kan dog betyde, at vi skal lægge vægt på andet samarbejdet. Lektor ved institut for strategi, Forsvarsakademiet og Professor, Peter Viggo Jakobsen, argumenterer for, at Danmarks aktivistiske udenrigspolitik kommer til at fortsætte med eller uden USA. Dette begrundes han i sin analyse med, at Danmarks aktivisme opstod langt før 90'erne. Derudover pointerer han, at "*Der er ingen udsigt til at den internationale efterspørgsel på danske militære bidrag vil falde.*"⁷⁷, hvilket er pga. konflikterne i MENA-landene⁷⁸, som iflg. ham behøver militære indvendinger samtidig med, at udbuddet af viljen eller kapaciteten til at gå militært ind ikke er stort i mange andre lande. Derfor har lande, såsom Frankrig og Storbritannien, brug for Danmark, som har et højt internationalt engagement og frivillighed til militære interventioner, hvilket bliver vist med en forholdsvis bred politisk opbakning.⁷⁹

USA er en af de vigtigste allierede Danmark har, og det er derfor stadig vigtigt, at man beholder et godt forhold til USA uanset verdensordenens struktur. Det vides jo ikke om den nationalistiske bølge forsvinder, og fokus bliver vendt udad igen efter Donald Trumps aftrædelse senest i 2024. Der kan argumenteres for, at den danske bandwagoning til USA i 00'erne, medførte mere prestige og et bedre forhold til USA. Neorealister vil derudover også argumentere for, at Danmark fik mere indflydelse

⁷⁵ Sørensen og Rasmussen (2017) s. 16

⁷⁶ Sørensen og Rasmussen (2017) s. 17-20

⁷⁷ Jakobsen (2015) s. 12

⁷⁸ MENA-landene: Middle East og North Africa

⁷⁹ Jakobsen (2015) s. 12

og magt, end hvis vi havde valgt buck passing (at se på fra sidelinjen) som udenrigspolitisk strategi. Danmark fik mere indflydelse i den forstand, at man sad med ved bordet, når der blev truffet beslutninger, specielt under Irakkrigen, da Danmark, som en af de få lande, valgte at støtte USA⁸⁰. I modsætning til dette argumenterer den tidligere socialdemokratiske udenrigsminister Mogens Lykketoft, i en artikel i Information.dk, for, at Danmark ikke fik mere indflydelse ved at deltage i Irakkrigen: *"Vi kunne have haft mindst lige så gode forbindelser til Washington – og bedre samvittighed med os selv, hvis vi havde lagt en linje, der mindede mere om Sveriges, Norges eller for den sags skyld Tysklands"*⁸¹. Derudover pointerer han, at han ikke er imod den aktivistiske udenrigspolitik eller brugen af militære midler, men han vil have, at man kan stå inde for de mål og midler, som bruges i de militære operationer. Han kritiserer derfor valget at gå med i den amerikanskledede koalition i Irak, da der ikke var ordentligt belæg for krigsførelsen, og han lægger vægt på, at der skal være et FN-mandat før Danmark deltager i fremtiden. Dette vil betyde, at Danmarks fremtidige aktivistiske udenrigspolitik godt kan fortsætte, men at det skal ske i samarbejde EU og FN, og derfor skal Danmarks forsvarsforbehold afskaffes, så *"vi sammen med andre EU-operationer kan fungere som FN's stærke arm."*⁸². Med dette fokus vil den fremtidige udenrigspolitik minde mere om den aktive internationalisme end den internationale aktivisme.

Overordnet ses en stor opbakning til, at den aktivistiske udenrigspolitik skal fortsætte med henblik på samarbejdet i FN, EU og NATO. Det ser man bl.a. i regeringens strategi for 2019-2020, hvor der fokuseres på, at Danmark skal fortsætte sit engagement i international politik inden for FN, EU, NATO og Arktisk. Der bliver lagt vægt på, at *"Vi kan ikke løse udfordringerne alene, og vi kan ikke forvente hjælp uden selv at bidrage og tage ansvar i NATO, FN eller internationale koalitioner – om det så er i Baltikum, Irak, Afghanistan eller Mali."*⁸³. Det vil sige, at Danmark skal yde, ved at hjælpe til i militære operationer, for at vi kan nyde af hjælp og sikkerhed. Hvis Danmark vælger en passiv udenrigspolitik, hvor der ikke deltages i militære operationer, hvor der er brug for hjælp og andet FN og NATO-samarbejde, vil Danmark kunne ende ud i at stå alene i udfordringer, som påvirker den danske sikkerhed. Yderligere vil det betyde, at Danmark isolerer sig selv fra resten af verden. En isolering af Danmark vil resultere i, at sikringen af den danske sikkerhed kan blive begrænset, og en spredning af de demokratiske værdier vil være umulig. Idet Danmarks kapabiliteter er begrænsede, og derfor ikke ville kunne hamle op med en stormagt som f.eks. Rusland, som har et helt andet værdisæt og i realiteten kan dominere over Danmark, hvis de sætter militært ind. Danmark har derfor brug

⁸⁰ Sørensen og Rasmussen (2017) s.15-16

⁸¹ Aagaard (2015) Information.dk

⁸² Aagaard (2015) Information.dk

⁸³ Regeringen (2018) s.11

for alliancer, der ville kunne bistå militært, hvis man bliver truet i fremtiden, specielt hvis verdensordenen ændrer sig.

Tidligere udenrigsminister, Anders Samuelsen, mener også, at det er vigtigt, at Danmark engagerer sig: *"Vi skal engagere os i verden omkring os, kæmpe for vores værdier og aktivt varetage vores interesser. Kun sådan kan vi sikre, at Danmark også fremadrettet vil være et af de frieste, tryggeste og rigeste samfund på kloden"*⁸⁴. Dette sagde han i forbindelse med den tidligere regerings udenrigspolitiske strategi. Ifølge liberalister går demokratiske lande ikke i krig mod hinanden. Dette kaldes for den demokratisk fredstese, som er fremført af Fukuyama (se bilag 3). Hvilket betyder, at hvis man får udbredt de demokratiske værdier og får skabt flere demokratier, vil flere lande kunne arbejde sammen og få interdependens. Ved at udbrede de demokratiske værdier vil Danmark altså være med til at skabe fred i verden og dermed sikre egen sikkerhed.⁸⁵ Dette er dog kun muligt, hvis Danmark hjælper med udbredelsen via en aktivistisk udenrigspolitik, det ville ikke kunne gøres med en passiv udenrigspolitik. Realister vil modargumentere liberalisternes fredstese med det demokratiske paradoks (se bilag 3). De mener, at der er store kulturelle forskelle i de ikke-vestlige stater, så der vil skabes anti-vestlige holdninger, hvis Vesten tager ned for at udbrede værdierne.⁸⁶ Dette kan udvikle sig til fjendebilleder af Vesten (inklusiv Danmark), som kan fremme terroren mod den vestlige verden, hvilket allerede er set tidligere med diverse terrorangreb i Europa. Dog behøver disse terrorangreb ikke at være pga. den vestlige militærindsats i Mellemøsten, men kan have andre kulturelle, religiøse eller politiske baggrunde. Bl.a. blev der skabt meget oprør i de muslimske lande efter Muhammedtegningerne blev udgivet i Danmark, og altså kunne dette være grunden til hadet mod Danmark.

Ud fra ovenstående argumenter vurderes, at det stadig er muligt at fortsætte den danske aktivistiske udenrigspolitik uanset den fremtidige verdensorden. Det er endda vigtigt, at Danmark engagerer sig i det internationale samfund, så man ikke isolerer sig, for så er Danmark, som småstat, ikke sikret. Den aktivistiske udenrigspolitik skal dog minde mere om den aktive internationalisme end den internationale aktivisme, da fokus skal være på samarbejdet i EU, FN og NATO.

⁸⁴Forsvarsministeriet og Udenrigsministeriet (2018) regeringen.dk

⁸⁵Sørensen og Rasmussen (2017) s. 16-18

⁸⁶Bülow og Knudsen (2011) kap. 13.7

Konklusion

På baggrund af projektet konkluderes, at dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik har udviklet sig fra 'klassisk tilpasningspolitik' omkring 2. Verdenskrig til 'udadrettet tilpasningspolitik' under Den Kolde Krig, hvor politikken skulle tilpasses både USA og Sovjetunionen. I 90'erne skiftede udenrigspolitikken til 'aktivisme', hvor Danmark aktivt valgte at deltage i flere krige sammen med FN og et stærkere internationalt samfund. Dette fortsatte i 00'erne, dog med den ændring, at der var fokus på forholdet til USA og profileringen herigennem. Konsekvenserne ved krigene var ikke noget man tænkte over. Janus Metz i sin dokumentarfilm Armadillo fra 2010 viste dog disse konsekvenser. Metz' fremstilling af Afghanistankrigen viste, hvordan krig generelt er barsk, kontrastfuld og uforudsigelig. Hvilket medførte, at danskerne fik et indblik i konsekvenserne, der var i krigen for alle parter. Ud fra målinger af danskernes opbakning til krigsindsatsen konkluderes det, at danskernes opbakning til Afghanistankrigen faldt efter udgivelsen af Armadillo, hvilket kan være medgrundet af de barske realiteter, som Metz' fremhæver, eller de efterfølgende diskussioner, som Armadillo har dannet. Efterfølgende var opbakningen til indsatsen i Libyen, Irak og Syrien dog stadig høj. Dog med større opbakning til at sende fly end landtropper afsted. Hvilket viser, at der stadig er opbakning til den aktivistiske udenrigspolitik i Danmark, når der er FN-mandat, og når krigen distanceres. Den aktivistiske udenrigspolitik vurderes til at kunne fortsætte i fremtiden, så længe det er med fokus på FN, NATO og EU i stedet for USA. Danmarks fremtid vurderes bedst, hvis det internationale engagement og den aktivistiske udenrigspolitik fortsætter, uanset hvilken verdensorden der indtræder i fremtiden. Hvilket er pga., at Danmarks sikkerhed er størst, hvis der deltages i stærke alliancer i FN, EU og NATO, end hvis Danmark isolerer sig.

Litteraturliste

Artikler:

Bostrup, Jens: ”*Ekspert: Måling varsler ny æra i udenrigspolitikken*” in *Politiken*, 1. december 2010, sektion 1, s. 3.

Flores, Philip Egea og Morten Henriksen: ”*Dansker bakker op om aktivistisk*” in *Berlingske Tidende*, 5. juni 2008, sektion 1, s. 14.

Ryborg, Ole Vigant: ”*Danskerne mister troen på aktivistisk udenrigspolitik*” in *Mandagmorgen*, 3. december 2007, s. 6-9

(I-)Bøger:

Andersen, Lars(mfl.): ”Danmarks internationale placering 1914 til i dag” in *Kernestof i historie: Fra Verdenskrig til Velfærd, fokus 3*. Gyldendal, 4 oplag, 2009.

Bülow, Morten Winther og Tonny Brems Knudsen(red): *International PolitikNU(iBog)*. Systime, 2011

Jakobsen, Peter Viggo: ”Danmarks militære aktivisme fortsætter med eller uden USA” in *Tema: Dansk udenrigspolitisk aktivisme: fortid, nutid, fremtid*. Jurist- og Økonomforbundet, nummer 4, årgang 18, 2015.

Lidegaard, Bo: *Danmark i krig*. Aarhus Universitetsforlag, 2018.

Rasmussen, Jesper Hjarbæk og Jakob Sinding Skøtt: *IP-bogen* (iBog). Forlaget Columbus, 2019.

Regeringen: *Udenrigs- og Sikkerhedspolitisk Strategi 2019-2020*. Regeringen, 2018.

Sørensen, Jacob Graves, Martin Graves Rasmussen og Janus Graves Rasmussen: *IP&Ø Grundbog i International Politik og Økonomi*. Forlaget Colombus, 2017.

Film:

Metz, Janus: *Armadillo*. Fridthjof Film, 2010.

Internetartikler:

Aagaard, Charlotte: ”’Armadillo’ vil styrke krigsmodstanden”. Information.dk, 26.maj 2010. Besøgt den 28. marts 2020. <https://www.information.dk/indland/2010/05/armadillo-styrke-krigsmodstanden>

Aagaard, Charlotte: ” Dansk udenrigspolitik skal til EU’s og FN’s favn”. Information.dk, 13. juli 2015. Besøgt 29. marts 2020. <https://www.information.dk/udland/2015/07/dansk-udenrigspolitik-tilbage-eus-fns-favn>

Benner, Torben: ”Hvad ville de selv have gjort som dansker i krig?”. Politiken.dk, 1. Maj 2010. Besøgt den 28. marts 2020. https://politiken.dk/kultur/film_og_tv/art5590004/Hvad-ville-du-selv-have-gjort-som-dansker-i-krig

Danielsen, Mikkel og Mette Dahlgaard: ”Gallup-undersøgelse: Så mange danskere er klar til at bombe Islamisk Stat i Syrien”. Bt.dk, 23. november 2015. Besøgt den 28. marts 2020. <https://www.bt.dk/danmark/gallup-undersogelse-saa-mange-danskere-er-klar-til-at-bombe-islamisk-stat-i-syrie>

Fiil-Jensen, Lars: ”Armadillo-aften på TV 2”. Dfi.dk, 5. januar 2011. Besøgt den 1 april 2020. <https://www.dfi.dk/nyheder/armadillo-aften-pa-tv-2>

Kornø, Kristian: ”’Armadillo’ er manipuleret”. Ekstrabladet.dk, 3. juli 2010. Besøgt 28. marts 2020. <https://ekstrabladet.dk/flash/filmogtv/film/article4257696.ece>

Nielsen, Karen: ”Massiv opbakning til Libyen-krig”. Dr.dk, 22. marts 2011. Besøgt den 28. marts 2020. <https://www.dr.dk/nyheder/politik/massiv-opbakning-til-libyen-krig>

Olling, Jakob: ”Danskere vil fortsætte krigen”. Avisen.dk, 29. december 2009. Besøgt den 28 marts 2020. https://www.avisen.dk/danskere-vil-fortsaette-krigen_120206.aspx

Schiønning, Bjørn: ”Flertal: Krige var ikke det værd”. Dr.dk, 4. september 2011. Besøgt den 28 marts 2020. <https://www.dr.dk/nyheder/indland/flertal-krige-var-ikke-det-vaerd>

Internetsider:

Brunbech, Peter Yding: *Fodnotepolitikken og det alternative sikkerhedspolitiske flertal*. Danmarkshistorien.dk, 25. august 2018. Besøgt den. 28 marts 2020. <https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/fodnotepolitikken-og-det-alternative-sikkerhedspolitiske-flertal/>

Forsvarsministeriet og Udenrigsministeriet: *"Strategi skal sikre Danmarks sikkerhed, velstand og værdier"*. Regeringen.dk, 15. november 2018. Besøgt den 1. april 2020. <https://www.regeringen.dk/nyheder/2018/udenrigspolitisk-strategi/>

Skytt, Lasse: *Danmarks aktive krigsdeltagelse siden 2001*. Faktalink.dk, juni 2018. Besøgt den 28. marts 2020. <https://faktalink.dk/danmarks-aktive-krigsdeltagelse-siden-2001>

Bilag

Bilag 1: Armadillo i bølgemodellen

Anslag (0-2:05): Seerne får først oplysninger om situationen i Afghanistan, mens man ser supertotalbeskåret billeder af landet. Derefter skiftes der over til Danmark, hvor de unge soldater, der er klar på at blive sendt afsted, bliver vist i nær beskæring.

Præsentation (2:05-28:44): Præsentationen starter i et flashback en måned før anslaget, hvori man får præsenteret soldaterne ved navn i stripperscenen, og Mads' forhold til hans familie bliver vist ved middagsbordet. Derudover er lufthavnsscenen, hvor de siger farvel, samt deres første tid i Afghanistan og deres første patrulje også en del af præsentationen, da man her får præsenteret omstændighederne i Afghanistan.

Point of no return (28:44-37:25): Denne sekvens indtræder først i patruljen, hvor de for første gang kommer under beskydning. Dette er PONR, fordi det er første gang, de oplever, hvordan det er at være med i krig på nært hold.

1. uddybende episode (37:35-43:15): Her får man et indblik i soldaternes hverdagsliv i lejren en måned efter PONR. De spiller bl.a. computer, ser porno og sætter pigtrådshegn op. I computerspilscene kaster en soldat en granat, hvorefter der klippes til det virkelige liv, hvor der også ses en eksplosion. Det skal forestille en bil, som har detoneret sig selv i løbet af natten. Hvilket medfører, at nogle af soldaterne tager på natpatrulje.

1. mellemspil (43:15-45:18): Delingsføreren Rasmus er blevet ramt af en vejsidebombe på natpatruljen. Han bliver sendt til Danmark, hvor han fortæller om oplevelsen, mens han sidder i hospitalssengen.

2. uddybende episode (45:18-50:02): Foregår efter Rasmus hjemsendelse og til han kommer igen. I mellemtiden ser man soldaterne vende tilbage til deres hverdag.

2. mellemspil (50:02-55:30): Soldaterne bliver sendt på patrulje, hvor der til en start ikke sker noget, og de keder sig gevaldigt. Dette ændrer sig dog, da de hører skud, som skaber kaos og uro. Dette skift bliver fremhævet med en ændring: klipningen går fra en langsom klipning og lange indstillinger til hurtig klipning med kortere indstillinger.

3. uddybende episode (55:30-1:05:06): I denne del sker der en del kaos og død. Først dør en lille pige som følge af en granat, som en af de danske soldater har givet koordinaterne til. Man ser ham sidde i mørke og fortælle om det. Herefter han snakker med Rasmus om hans skyldfølelser. Derefter bliver et par af medsoldaterne såret pga. en bombe, samt de får at vide, at tre soldater fra en anden dansk lejr er døde.

3. mellemspil (1:05:06 -1:07:15): Soldaterne bliver sendt på natpatrulje. De gør sig klar ved at male sig sort i ansigtet.

Klimaksepisode (1:07:15-1:19:00): Om morgenen efter natpatruljen kommer de i kamp mod talebanerne. Under kampen bliver to af de danske soldater såret, mens de får dræbt fem talebanere. Det er Daniel og soldaten Oscar, som får dræbt talebanerne med en håndgranat og derefter en masse skud, mens de ligger i en grøft. Klimaksepisoden fortsætter, når de kommer tilbage i lejren og holder debriefing, hvor man møder de indre udfordringer i delingen. Der er én, som har ringet hjem og fortalt om kampen og den efterfølgende debriefing. Hvilket muligvis kan give nogle af soldaterne problemer ved at skulle komme for retten.

Udtoning(1:19:00-slut): Soldaterne bliver ikke sigtet, og Daniel og Oscar får en fortjenstmedalje for deres præstation på patruljen(klimaksepisoden). Derefter tager soldaterne hjem til deres familier igen, hvor man ser flere scener, hvor de personlige konsekvenser bliver vist. Dokumentarfilmen slutter med, at man ser soldaterne en af gangen med en tekst, der fortæller, at flere af dem har planer om at tage til Afghanistan igen.

Bilag 2: Den demokratiske fredstese og det demokratiske paradoks

Kilde: Bülow, Morten Winther og Tonny Brems Knudsen(red): *International PolitikNU*. Systime, 2001, figur 13.7.1 og figur 13.7.2

Den demokratiske fredstese:

Det demokratiske paradoks:

